

การวิเคราะห์การดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคม
ขององค์กรภาคอุตสาหกรรมตามเกณฑ์รางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น
ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม

Analysis of Excellence in Corporate Social Responsibility Operations in
Industrial Organizations According to the Criteria of the Prime Minister's
Industry Award in Corporate Social Responsibility

สันติย์ หนูนิล¹ และ กนกวรรณ พวงประยงค์^{2*}

Sanit Noonin¹ and Kanokwara Phuangprayong^{2*}

**Corresponding Author*

วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์^{1, 2*}

Puey Ungphakorn School of Development Studies, Thammasat University^{1, 2*}

E-mail: sanit.n@psds.tu.ac.th¹, kanokwara.p@psds.tu.ac.th^{2*}

Received June 28, 2024; Revised July 24, 2024; Accepted August 25, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์การดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรมตามเกณฑ์รางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม 2) ค้นหาปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้บริหารด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม ระหว่าง พ.ศ. 2561–2565 จำนวน 17 ราย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรมสอดคล้องตามเกณฑ์รางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม โดยสะท้อนความเป็นเลิศใน 4 มิติ ได้แก่ 1) มาตรฐานและระบบการรับรองที่เกี่ยวข้อง 2) ความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการดำเนินงานของธุรกิจ 3) ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจกับชุมชนโดยรอบ และ 4) กิจกรรมหรือโครงการที่เป็นต้นแบบเชิงนวัตกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่ยั่งยืน อีกทั้งยังพบว่าการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายความยั่งยืนของโลก สำหรับ

ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ประกอบด้วย ปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่ ผู้นำองค์กร นโยบายที่ชัดเจน ทรัพยากร และผู้รับผิดชอบหลัก ส่วนปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่ ภาวการณ์ช่วยเหลือ และมาตรฐานและแนวปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งนี้ องค์กรภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนองค์กรภาคส่วนอื่น ๆ สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร; ความเป็นเลิศ; องค์กรภาคอุตสาหกรรม; รางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม

Abstract

This research aimed to 1) analyze the excellence in corporate social responsibility (CSR) operations of industrial organizations according to the criteria of the Prime Minister's Industry Award in Corporate Social Responsibility and 2) identify factors supporting the excellence in CSR operations of industrial organizations. This research was a qualitative study, and data was collected through focus group interviews and in-depth interviews with 17 CSR executives from industrial organizations who received the Prime Minister's Industry Award in Corporate Social Responsibility between 2018 and 2022. Data was analyzed using content analysis. The research results indicate that the CSR operations of industrial organizations meet the criteria for the Prime Minister's Industry Award in Corporate Social Responsibility, reflecting excellence in four dimensions: 1) compliance with relevant standards and certification systems; 2) CSR in the process of business operations; 3) CSR after process towards surrounding communities; and 4) innovative CSR model activities or projects for sustainable social responsibility. Additionally, the research found that CSR operations play a crucial role in promoting and supporting national strategies and global sustainability goals. The factors supporting excellent CSR operations include internal factors, including leadership, clear policies, resources, and CSR agency, and external factors, including network and CSR standards and guidelines. Industrial organizations and other sectors can apply these research findings to drive successful and sustainable CSR operations.

Keywords: corporate social responsibility; excellence; industrial organization; the prime minister's industry award in corporate social responsibility

บทนำ

ด้วยสถานการณ์ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั่วโลก ณ ปัจจุบัน และคาดการณ์ว่าจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) หรือปัญหาภาวะโลกร้อน (Global Warming) ที่มีสาเหตุหลักจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศ ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์เรือนกระจกและอุณหภูมิในชั้นบรรยากาศสูงขึ้น นำไปสู่ปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศในหลายลักษณะ อาทิ ปัญหาน้ำท่วม การเกิดคลื่นความร้อน ภัยแล้ง ไฟป่า การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นต้น สอดคล้องกับข้อมูลของ World Economic Forum (2023) ที่ได้รายงานถึงสถานการณ์ความเสี่ยงของโลก (Global Risks Report) โดยระบุถึงความเสี่ยงในด้านต่าง ๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว พบว่าในระยะยาวอีกประมาณ 10 ปี ข้างหน้า ความเสี่ยงสูงสุดของโลก 3 ลำดับแรก ได้แก่ ความล้มเหลวในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความล้มเหลวในการปรับตัวต่อสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติและสภาพอากาศที่จะมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวผนวกกับกระแสการตื่นตัวในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรและด้านความยั่งยืน ส่งผลให้ภาคส่วนต่าง ๆ แสดงบทบาทการดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น องค์กรภาคธุรกิจถือเป็นภาคส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว โดยเฉพาะองค์กรภาคอุตสาหกรรมทั้งในและต่างประเทศที่ได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและด้านความยั่งยืนอย่างจริงจัง สำหรับประเทศไทยมีองค์กรภาคอุตสาหกรรมที่กระจายอยู่ทุกภูมิภาคทั่วประเทศจำนวนมากกว่า 72,000 องค์กร (Department of Industrial Works, 2023) แม้ว่าแต่ละองค์กรจะสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อการพัฒนาประเทศ แต่ขณะเดียวกันมีอาจปฏิเสธได้ว่าการดำเนินงานขององค์กรดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม ทั้งทางตรงและทางอ้อมด้วยเช่นกัน อาทิ ผลกระทบด้านเสียง กลิ่น ฝุ่นละออง สารเคมี และน้ำเสีย เป็นต้น นอกจากนี้ในกระบวนการดำเนินงานขององค์กรภาคอุตสาหกรรมยังใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นปัจจัยในกระบวนการผลิตจำนวนมาก รวมทั้งในกระบวนการดำเนินงานยังมีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสู่ชั้นบรรยากาศในปริมาณที่สูง ซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการเกิดภาวะโลกร้อน

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กรภาคอุตสาหกรรมได้มีการกำหนดนโยบายและแนวทางในการส่งเสริมให้การดำเนินงานขององค์กรภาคอุตสาหกรรมต้องควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคม ดังเช่น กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการดำเนินการเพื่อส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลในเรื่องดังกล่าว โดยเริ่มดำเนินการส่งเสริมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ พ.ศ. 2551 ผ่านการริเริ่มโครงการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility, Department of Industrial Work: CSR-DIW) ซึ่งมีการดำเนิน

การมาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันมีองค์กรภาคอุตสาหกรรมเข้าร่วมโครงการกว่า 1,000 องค์กรทั่วประเทศ และยังได้ดำเนินโครงการพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (Eco Industrial Town: EIT) ภายใต้หลักการพึ่งพาอาศัยกัน (Symbiosis) และดำรงอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างยั่งยืนที่ครอบคลุมพื้นที่ที่มีการประกอบการอุตสาหกรรมหนาแน่นในพื้นที่นำร่อง รวมทั้งสิ้น 15 จังหวัด 18 พื้นที่ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคอุตสาหกรรมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน

นอกจากนี้ใน พ.ศ. 2561 กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ได้ริเริ่มกระบวนการส่งเสริมการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรม ผ่าน “การจัดประกวดรางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม” ขึ้น เพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณขององค์กรภาคอุตสาหกรรมที่มีแนวปฏิบัติและมีการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่เป็นเลิศ ผ่านเกณฑ์การพิจารณาใน 4 หมวด ได้แก่ 1) การได้รับมาตรฐานระบบการรับรองด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) ความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการดำเนินงานของธุรกิจ 3) ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจกับชุมชนโดยรอบ และ 4) กิจกรรมหรือโครงการที่เป็นต้นแบบเชิงนวัตกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่ยั่งยืน ซึ่งในระยะเวลาครึ่งทศวรรษมีองค์กรภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม ระหว่าง พ.ศ. 2561–2565 รวมทั้งสิ้น 32 องค์กร (Department of Social Development and Welfare, 2019; Ministry of Industry, 2022)

ดังนั้นเพื่อเป็นการสังเคราะห์องค์ความรู้และนำเสนอให้เห็นถึงสาระสำคัญในการดำเนินงานและปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรจนได้รับรางวัลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรมตามเกณฑ์รางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นแนวทางที่จะขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน คณะผู้วิจัยคาดหวังว่าองค์กรต่าง ๆ จะสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อสนับสนุนและผลักดันการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรให้ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนเพื่อขับเคลื่อนสังคมไทยและสังคมโลกไปสู่ความยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรมตามเกณฑ์รางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม
2. เพื่อค้นหาปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรม

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเกิดขึ้นและมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่การปฏิวัติอุตสาหกรรมในช่วงศตวรรษที่ 18 จนถึงปลายศตวรรษที่ 20 ได้เกิดกระแสเรียกร้องให้องค์กรภาคธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นบทบาทในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม การลดภาวะโลกร้อน การสร้างเมืองสีเขียว การประกอบธุรกิจเพื่อความยั่งยืน การพัฒนาชุมชนและสังคม เป็นต้น (Hamidu et al., 2015; Samakeetham, 2021)

Carroll (1979) ได้อธิบายว่าความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านจริยธรรม และด้านการกุศล โดยคาดหวังว่าสังคมและองค์กรธุรกิจจะสามารถมีจุดร่วมกันได้ สำหรับนักวิชาการร่วมสมัยอย่าง Kotler and Lee (2005) อธิบายว่าความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร คือความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจในการพัฒนาชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยผ่านการทำธุรกิจและการใช้ทรัพยากรของภาคธุรกิจ สอดคล้องกับ Nonthnathorn (2016) ที่ได้อธิบายความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรว่า หมายถึงการดำเนินงานขององค์กรที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคมทั้งภายในและภายนอกองค์กรด้วยการดำเนินงานที่สร้างความสมดุลแก่เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่วน Samakeetham (2021) ที่ได้สรุปความหมายความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรว่า หมายถึงการดำเนินกิจการขององค์กรควบคู่ไปกับการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการดำเนินงานที่วางอยู่บนรากฐานของจริยธรรมและการแบ่งปันประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ กล่าวโดยสรุปความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร คือการดำเนินกิจการขององค์กรโดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์กรอย่างสมดุล ทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะสร้างให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน เพิ่มผลกำไรดำเนินงานขององค์กรและขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

เกณฑ์รางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม

กระทรวงอุตสาหกรรมในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการกิจการโรงงานดำเนินกิจการตามแนวทางมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการ (CSR-DIW) ได้จัดให้มีรางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อเป็นกำลังใจและเป็นแบบอย่างแก่ผู้ประกอบการโรงงานให้มีความคิดริเริ่มและความวิริยะอุตสาหะในการสร้างสรรค์สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่สังคม โดยใน พ.ศ. 2561 คณะกรรมการจัดงานรางวัลอุตสาหกรรม เห็นชอบให้เพิ่มรางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม เข้ามาในการคัดเลือกรางวัลอุตสาหกรรมประจำปีให้กับผู้ประกอบการโรงงาน และได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน โดยเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกรางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม แบ่งออกเป็น

4 หมวด ได้แก่ 1) การได้รับมาตรฐานระบบการรับรองด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) ความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการดำเนินงานของธุรกิจ 3) ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจกับชุมชนโดยรอบ และ 4) กิจกรรมหรือโครงการที่เป็นต้นแบบเชิงนวัตกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่ยั่งยืน (Ministry of Industry, 2022)

การสนับสนุนการดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรให้ประสบความสำเร็จและเกิดความยั่งยืนได้นั้น ต้องเกิดจากปัจจัยเกื้อหนุนในด้านต่าง ๆ จากการวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้สะท้อนให้เห็นว่าความเป็นเลิศในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งความยั่งยืนขององค์กรเกิดจากทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์กร ดังปรากฏตัวอย่างการศึกษาของนักวิชาการในอดีตที่มุ่งค้นหาปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในบริบทที่แตกต่างกันหลายอย่าง ดังเช่น การศึกษาของ Colovic et al. (2019) ที่มุ่งศึกษาถึงการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในธุรกิจอาหาร โดยผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ประกอบด้วย ปัจจัยด้านค่านิยมและความเชื่อขององค์กร ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งปัจจัยด้านความปรารถนาที่จะปฏิบัติตามกฎหมายและแรงจูงใจทางธุรกิจ

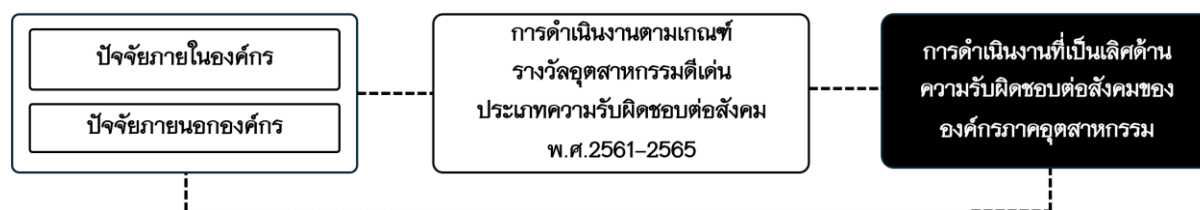
สำหรับ Zahidy et al. (2019) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างในประเทศมาเลเซีย ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างในประเทศมาเลเซีย ประกอบด้วยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์กร โดยเรียงตามลำดับความสำคัญของปัจจัยความสำเร็จ ได้ดังนี้ 1) ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการเงิน 2) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง 3) ปัจจัยด้านทักษะการบริหารและการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม 4) ปัจจัยด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ 5) ปัจจัยด้านการให้การศึกษและการฝึกอบรมพัฒนาพนักงานในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม 6) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร 7) ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการสื่อสารด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร และ 8) ปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร

นอกจากนี้ Dartey-Baah and Amoako (2021) ได้ศึกษาถึงปัจจัยการขับเคลื่อนและผลลัพธ์จากการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร โดยใช้วิธีการสังเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรทั่วโลก ระหว่าง ค.ศ. 2010–2020 ผลการวิจัยดังกล่าวระบุว่าปัจจัยสนับสนุนความเป็นเลิศในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรสามารถแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือปัจจัยภายในองค์กร ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ปัจจัยด้านวัฒนธรรม

องค์กรที่มุ่งเน้นในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม รวมทั้งปัจจัยด้านความมุ่งมั่นในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารระดับสูง ส่วนปัจจัยภายนอกองค์กร ประกอบด้วย ปัจจัยด้านสังคมและการเมือง ปัจจัยด้านความเป็นโลกาภิวัตน์ และปัจจัยด้านความตื่นตัวของสังคมต่อประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร

กรอบการศึกษา

จากการวิเคราะห์วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องของคณะผู้วิจัยกำหนดกรอบการศึกษา (Study Framework) โดยประยุกต์จากแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เกณฑ์รางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม พ.ศ. 2561–2565 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการค้นหาคำตอบการวิจัย แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แนวทางกรณีศึกษา (Case Study Approach) หน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในการวิจัยเป็นระดับองค์กร ทั้งนี้มีองค์กรภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม ระหว่าง พ.ศ. 2561–2565 รวมทั้งสิ้น 32 องค์กร ใช้หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกองค์กรแบบเฉพาะเจาะจง คือ 1) เป็นองค์กรภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน จากกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม 2) เป็นองค์กรที่ได้รับรางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่าง พ.ศ. 2561–2565 และ 3) โอกาสในการเข้าถึงข้อมูลในเชิงลึก โดยคำนึงถึงความหลากหลายของปีที่ได้รับรางวัลและลักษณะการประกอบกิจการ โดยได้องค์กรที่เป็นกรณีศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 17 องค์กร

คณะผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) แบบเฉพาะเจาะจง โดยมีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) เป็นผู้บริหารด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรม 2) เป็นผู้ที่มี

บทบาทในการส่งเสริมให้องค์กรได้รับรางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม จำนวนทั้งสิ้น 17 ราย รายละเอียดขององค์กรที่เป็นหน่วยวิเคราะห์ในการวิจัย แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รายละเอียดขององค์กรที่เป็นหน่วยวิเคราะห์ในการวิจัย

องค์กร	ปีที่ได้รับรางวัล	ภูมิภาค	ลักษณะการประกอบกิจการ
01	2561	ตะวันออก	ผลิตเม็ดพลาสติกโพลีโพรไพลีน
02	2561	เหนือ	ผลิตคอนกรีตผสมเสร็จ
03	2562	กลาง	ผลิตพลังงานไฟฟ้า
04	2562	ใต้	ยอยหิน
05	2563	ตะวันออก	ผลิตพลังงานไฟฟ้า
06	2563	กลาง	ผลิตกระดาษเหนียวและผลิตภัณฑ์กระดาษ
07	2563	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ผลิตน้ำตาลทรายดิบ น้ำตาลทรายขาว
08	2563	ตะวันออก	ผลิตกระดาษคาร์พ
09	2563	ใต้	ผลิตยางแอสฟัลท์ซีเมนต์
10	2564	ตะวันออก	ผลิตเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์
11	2564	ตะวันออก	ผลิตอุปกรณ์กึ่งตัวนำ Semiconductor
12	2564	ตะวันออก	ผลิต Methyl Ester และ Glycerin จากน้ำมัน หรือ ไขมันจากพืชหรือสัตว์
13	2564	กลาง	ผลิตน้ำตาล น้ำตาลทรายดิบ
14	2564	ตะวันออก	ผลิตวัตถุดิบสำหรับผลิตเม็ดพลาสติกและ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีอื่น ๆ
15	2565	ใต้	ผลิต ส่ง และจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า
16	2565	ตะวันออก	แยกก๊าซธรรมชาติ
17	2565	ตะวันออก	ให้บริการคลังและท่าเทียบเรือ สำหรับขนถ่าย ผลิตภัณฑ์เหลว

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure Interviews) ประกอบด้วยประเด็นสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรทั้งในกระบวนการดำเนินงานขององค์กร (CSR in Process) และนอกกระบวนการดำเนินงานขององค์กร (CSR after Process) และ 2) ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) จำนวน 4 ครั้ง นอกจากนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ คณะผู้วิจัยยังได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการ

สัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้ง 17 ราย อีกด้วย ทั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลการวิจัย โดยได้ดำเนินการขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยทุกราย และในการนำเสนอผลการวิจัยได้นำเสนอผลในภาพรวมตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยไม่ระบุชื่อของผู้ให้ข้อมูลหลักและองค์กรที่ทำการศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อมุ่งวิเคราะห์ จำแนก และหาข้อสรุปจากข้อมูลที่ได้จากศึกษาผ่านการสัมภาษณ์กลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึก นอกจากนี้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยยังคำนึงถึงความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งได้มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ได้แก่ แหล่งเวลา คือพิจารณาว่าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่ คือพิจารณาว่าข้อมูลจากต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และแหล่งบุคคล คือพิจารณาว่าเมื่อบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ จากนั้นวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์การดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรมตามเกณฑ์รางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรมที่เป็นกรณีศึกษาสอดคล้องตามเกณฑ์รางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้ง 4 หมวด โดยมีสาระสำคัญในการดำเนินงานดังนี้

หมวดที่ 1 การได้รับมาตรฐานระบบการรับรองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่าทุกองค์กรที่เป็นกรณีศึกษาได้มีการดำเนินการตามมาตรฐานหรือระบบที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม โดยแบ่งเป็น 1) มาตรฐานและระบบการรับรองในระดับสากลที่สำคัญ 6 มาตรฐานและระบบรับรอง 2) มาตรฐานและระบบการรับรองในประเทศที่สำคัญ 7 มาตรฐานและระบบรับรอง โดยมาตรฐานและระบบการรับรองในระดับสากล พบว่า องค์กรภาคอุตสาหกรรมที่เป็นกรณีศึกษาส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐานสากล ISO 14001 ระบบการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กร (13 องค์กร) รองลงมาได้รับรองมาตรฐานสากล ISO 45001 ระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (5 องค์กร) และมาตรฐานสากล ISO 50001 ระบบการจัดการด้านพลังงาน (5 องค์กร) นอกจากนี้ยังพบว่า มีองค์กรที่ได้รับรองมาตรฐาน OHSAS 18001 อาชีวอนามัยและความปลอดภัยพนักงาน (3 องค์กร) ได้รับการรับรองมาตรฐานสากล ISO 14064 มาตรฐานการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสากล (2 องค์กร) และได้รับรองมาตรฐาน ISCC PLUS การจัดการคาร์บอนและการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งห่วงโซ่อุปทาน (1 องค์กร)

สำหรับมาตรฐานและระบบการรับรองในประเทศไทย พบว่า ทุกองค์กรที่เป็นกรณีศึกษาได้รับการรับรองมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมของกรมโรงงานอุตสาหกรรม โดยแบ่งเป็นมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการ (CSR-DIW) (16 องค์กร) และมาตรฐานความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการเหมืองแร่และอุตสาหกรรมพื้นฐาน (CSR-DPIM) (1 องค์กร) รองลงมาได้รับรองมาตรฐานอุตสาหกรรมสีเขียว (Green Industry) (10 องค์กร) มาตรฐานระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย (มอก. 18001) (3 องค์กร) และมาตรฐานแรงงานไทย (มรท. 8001) (3 องค์กร) นอกจากนี้ยังพบว่ามีองค์กรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานโรงงานอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ (Eco Factory) (2 องค์กร) และได้รับการรับรองมาตรฐานฉลากสีเขียว (Green Label) (1 องค์กร)

จะเห็นได้ว่ามาตรฐานที่องค์กรได้รับการรับรองทั้งในระดับสากลและในระดับประเทศส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับมิติด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย เนื่องจากองค์กรที่เป็นกรณีศึกษาเป็นองค์กรภาคอุตสาหกรรมที่มีกระบวนการดำเนินงานเสี่ยงต่อการสร้างผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของพนักงาน ดังนั้นองค์กรเหล่านี้จึงให้ความสำคัญกับการดำเนินงานที่เป็นไปตามมาตรฐานที่เกี่ยวข้องเพื่อลดผลกระทบเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นจากกระบวนการดำเนินงานขององค์กร

การได้รับมาตรฐานระบบการรับรองต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่เป็นกรณีศึกษา 17 องค์กร แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การได้รับมาตรฐานและระบบการรับรองที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม

องค์กร	ลักษณะการประกอบกิจการ	มาตรฐานและระบบการรับรองที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม												
		สังคม												
		ระดับสากล							ระดับประเทศ					
		ISO 14001	ISO 14064	ISO 45001	ISO 50001	OHSAS 18001	ISCC PLUS	มอก. 18001	CSR-DIW	CSR-DPIM	มรท. 8001	Green Label	Green Industry	Eco Factory
01	ผลิตเม็ดพลาสติกโพลีโพรไพลีน	✓		✓	✓				✓				✓	
02	ผลิตคอนกรีตผสมเสร็จ	✓						✓	✓				✓	
03	ผลิตพลังงานไฟฟ้า	✓		✓					✓					
04	ย่อยหิน									✓				
05	ผลิตพลังงานไฟฟ้า	✓						✓	✓				✓	
06	ผลิตกระดาษเหนียวและผลิตภัณฑ์กระดาษ								✓			✓		
07	ผลิตน้ำตาลทรายดิบ น้ำตาลทรายขาว	✓		✓					✓		✓		✓	

องค์กร	ลักษณะการประกอบ กิจการ	มาตรฐานและระบบการรับรองที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม												
		สังคม												
		ระดับสากล							ระดับประเทศ					
		ISO 14001	ISO 14064	ISO 45001	ISO 50001	OHSAS 18001	ISCC PLUS	มอก. 18001	CSR-DIW	CSR-DPIM	มรท. 8001	Green Label	Green Industry	Eco Factory
08	ผลิตกระดาษคราฟท์	✓							✓					
09	ผลิตยางแอสฟัลท์ซีเมนต์								✓		✓			
10	ผลิตเครื่องดื่มไม่มีแอลกอฮอล์				✓				✓				✓	
11	ผลิตอุปกรณ์กึ่งตัวนำ Semiconductor	✓							✓					
12	ผลิต Methyl Ester และ Glycerin จากน้ำมันหรือไขมันจากพืชหรือสัตว์	✓	✓			✓			✓					✓
13	ผลิตน้ำตาล น้ำตาลทรายดิบ	✓				✓			✓		✓		✓	
14	ผลิตวัตถุดิบสำหรับผลิตเม็ดพลาสติกและผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีอื่น ๆ	✓	✓		✓	✓	✓		✓				✓	✓
15	ผลิต สิ่ง และจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า	✓		✓	✓				✓				✓	
16	แยกก๊าซธรรมชาติ	✓		✓	✓			✓	✓				✓	
17	ให้บริการคลังและท่าเทียบเรือ สำหรับขนถ่ายผลิตภัณฑ์เหลว	✓							✓				✓	
รวม		13	2	5	5	3	1	3	16	1	3	1	10	2

หมวดที่ 2 ความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการดำเนินงานของธุรกิจ พบว่าการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมองค์กรที่ทำการศึกษาให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในกระบวนการดำเนินงานขององค์กร หรือ CSR in Process โดยได้พิจารณาเป็นความสำคัญในลำดับต้น ๆ ของการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ทั้งนี้ ประกอบด้วย 3 มิติหลัก ได้แก่ 1) มิติด้านเศรษฐกิจ (Economic Dimension) กล่าวคือองค์กรให้ความสำคัญกับการดำเนินงานที่มุ่งตอบสนองต่อความสำเร็จในเชิงเศรษฐกิจขององค์กร ซึ่งถือเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมในขั้นพื้นฐานที่องค์กรจะต้องรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในที่สำคัญ คือเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น ผ่านการดำเนินงาน

ที่คำนึงถึงประสิทธิภาพสูงสุด สะท้อนให้เห็นผ่านการประหยัดการใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานทั้งด้านวัตถุดิบ ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน นอกจากนี้พบว่า องค์กรยังได้ดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลหรือบรรษัทภิบาล โดยมุ่งให้เกิดความโปร่งใส ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ อีกด้วย 2) มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environment Dimension) สะท้อนให้เห็นผ่านการจัดการสิ่งแวดล้อมในกระบวนการดำเนินงานขององค์กรตลอดห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ทั้งการดำเนินการเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การผลิตสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การดำเนินการตามนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การกำหนดและปฏิบัติตามมาตรการการป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการดำเนินงานขององค์กร นอกจากนี้ยังพบว่าองค์กรได้พัฒนานวัตกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อม (Green Innovation) อาทิ การคิดค้นพัฒนานวัตกรรมพลังงานทดแทน และนวัตกรรมการแปรสภาพสิ่งที่เหลือจากกระบวนการผลิตขององค์กรมาสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เป็นต้น 3) มิติด้านสังคม (Social Dimension) พบว่า องค์กรมีการดำเนินการที่มุ่งรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในที่สำคัญ นั่นคือความรับผิดชอบต่อพนักงานขององค์กร สะท้อนให้เห็นผ่านการปฏิบัติต่อพนักงานตามกฎหมายและมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง และยังพบว่าปัจจุบันองค์กรได้ให้ความสำคัญกับประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านแรงงานเพิ่มขึ้นอีกด้วย

หมวดที่ 3 ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจกับชุมชนโดยรอบ พบว่าองค์กรมีการดำเนินการเพื่อพัฒนาชุมชนโดยรอบกิจการ โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ภายในรัศมี 5 กิโลเมตร รอบบริเวณที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม ผ่านการพัฒนาในมิติต่าง ๆ อาทิ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การส่งเสริมด้านสุขภาพและความปลอดภัย การส่งเสริมด้านการศึกษา การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน การพัฒนาสภาพแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจกับชุมชนโดยรอบได้ดำเนินการผ่าน 3 แนวทางที่สำคัญคือ 1) การให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนโดยรอบ ผ่านการกำหนดเป็นนโยบายด้านการพัฒนาชุมชน การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรในการพัฒนาชุมชน การส่งเสริมและเปิดโอกาสให้พนักงานขององค์กรเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน 2) การสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูลของชุมชน องค์กรได้กำหนดโครงสร้างในการสื่อสารและกำหนดช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละกลุ่ม รวมทั้งได้กำหนดให้มีการประเมินผลประสิทธิภาพในการสื่อสารและการเข้าถึงชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาแนวทางในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด และ 3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับองค์กรในการพัฒนาชุมชน รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กร ผ่านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การจัดสานเสวนา (Social Dialogue) กิจกรรมเปิดบ้าน (Open House) และการเชิญผู้นำชุมชนร่วมเป็นคณะกรรมการในการดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชน เป็นต้น

หมวดที่ 4 กิจกรรมหรือโครงการที่เป็นต้นแบบเชิงนวัตกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่ยั่งยืน พบว่าทุกองค์กรที่เป็นกรณีศึกษามีการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการที่เป็นต้นแบบเชิง

นวัตกรรม โดยอาศัยสมรรถนะหลัก (Core Competencies) ขององค์กร และการร่วมมือจากภาคีเครือข่าย ซึ่งมีเป้าหมายของการดำเนินการเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมเพื่อมุ่งขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งเพื่อให้เป็นต้นแบบเชิงนวัตกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Innovative CSR Model) ให้กับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง สำหรับตัวอย่างโครงการที่เป็นต้นแบบเชิงนวัตกรรม ดังเช่น องค์กร 05 ได้นำสมรรถนะด้านวิศวกรรมไฟฟ้า และคอมพิวเตอร์มาพัฒนานวัตกรรมระบบการวัดออกซิเจนแบบอัตโนมัติจากพลังงานทดแทนสำหรับ บ่อเลี้ยงปลากะพงขาวเพื่อมุ่งยกระดับผลผลิตและการประกอบอาชีพประมงให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงปลากะพงขาวในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลการดำเนินโครงการสามารถตอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สำคัญ ได้แก่ SDG1 การขจัดความยากจน SDG7 การให้ทุกคนเข้าถึงพลังงานที่ยั่งยืนได้ตามกำลังของตน SDG8 การส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และ SDG14 การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน องค์กร 06 คิดค้นพัฒนานวัตกรรมการนำพลังงาน ความเย็นเหลือใช้มาเพิ่มประสิทธิภาพการปลูกพืชเมืองหนาว โดยการนำพลังงานความเย็นจากกระบวนการเปลี่ยนสถานะของแอลเอ็นจี (Liquefied Natural Gas: LNP) จากของเหลวไปเป็นก๊าซกลับมาใช้ใหม่ เพื่อใช้ในการปลูกพืชเมืองหนาวในพื้นที่ภาคตะวันออกของประเทศไทย อาทิ ลิลลี่ ทิวลิป สตรอเบอร์รี่ เป็นต้น ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพผลผลิตของเกษตรกรให้มีคุณภาพไม่แตกต่างจากการเพาะปลูกในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ทั้งยังช่วยลดต้นทุนในการดำเนินงานให้กับเกษตรกรและเป็นต้นแบบนวัตกรรมด้านการเกษตรให้กับหน่วยงานและผู้สนใจจากภายนอก ซึ่งผลการดำเนินโครงการสามารถตอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สำคัญ ได้แก่ SDG1 การขจัดความยากจน SDG8 การส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน SDG9 การส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ยั่งยืนและนวัตกรรม และ SDG13 การดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาโลกร้อน และองค์กร 14 ใช้ความเชี่ยวชาญด้านระบบ ML (Machine Learning) และ IoT (Internet of Things) มาพัฒนานวัตกรรมต้นแบบหุ่นยนต์ดักจับขยะลอยน้ำเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน นอกจากนี้ยังออกแบบให้สามารถขับเคลื่อนด้วยพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อประหยัดการใช้พลังงาน และมีคุณสมบัติในการช่วยบำบัดน้ำเสียโดยการเติมอากาศและออกซิเจนให้แหล่งน้ำจากการเคลื่อนที่ด้วยกังหัน ซึ่งต้นแบบนวัตกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมดังกล่าวช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดเก็บขยะ และช่วยอำนวยความสะดวกให้กับเจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดของชุมชนอีกด้วย ซึ่งผลการดำเนินโครงการสามารถตอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สำคัญ ได้แก่ SDG6 การจัดการน้ำอย่างยั่งยืนและพร้อมใช้สำหรับทุกคน SDG7 การให้ทุกคนเข้าถึงพลังงานที่ยั่งยืนได้ตามกำลังของตน SDG13 การดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาโลกร้อน และ SDG14 การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน

จากผลการวิจัยข้างต้นสะท้อนว่าการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่เป็นกรณีศึกษามีส่วนสำคัญใน การส่งเสริมและสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายความยั่งยืนของโลก โดยพบว่าทุกองค์กรมีการดำเนินงานภายใต้การประยุกต์ใช้หลักการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยโมเดล

BCG (Bio Circular Green Economy) การดำเนินการเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้เป็นกลาง (Carbon Neutrality) และยังมุ่งส่งเสริมและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ทั้ง 5 มิติหลัก ได้แก่ มิติด้านสังคม มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสิ่งแวดล้อม มิติด้านสันติภาพและสถาบันรวมทั้งมิติด้านหุ้นส่วนการพัฒนา

นอกจากนี้ผลการศึกษายังชี้ว่าการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่เป็นกรณีศึกษามุ่งแก้ไขปัญหาและสร้างผลกระทบเชิงบวกด้านสิ่งแวดล้อมทั้งในและนอกกระบวนการดำเนินงานขององค์กรเป็นลำดับแรก รองลงมาคือการรวมแก้ไขปัญหาและสร้างผลกระทบเชิงบวกด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

2. ปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรม

ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ประกอบด้วย ปัจจัยภายในองค์กร (Internal Factors) และปัจจัยภายนอกองค์กร (External Factors) โดยมีรายละเอียดจำแนกเป็นรายปัจจัย ดังนี้

ปัจจัยภายในองค์กร

1) ด้านผู้นำองค์กร พบว่าความสำเร็จในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมหรือการดำเนินงานด้านความยั่งยืนขององค์กรเกิดจากการปฏิบัติตนเป็นต้นแบบผู้นำ (Role Model) ในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ ผู้บริหารสูงสุด ผู้บริหารฝ่ายหรือส่วนงานต่าง ๆ ตลอดจนคณะกรรมการบริษัท (Board Committee) โดยถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งทัศนคติเชิงบวกต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมให้แก่บุคลากรในองค์กรจนเกิดเป็นวัฒนธรรมขององค์กร อีกทั้งยังมีการสนับสนุนและผลักดันกลไกการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การกำหนดให้ความรับผิดชอบต่อสังคมหรือความยั่งยืนเป็นเป้าหมายหลักประการหนึ่งในการดำเนินงานขององค์กร การสนับสนุนทรัพยากรสำหรับการดำเนินงานทั้งทรัพยากรมนุษย์ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งยังมีการสนับสนุนผ่านการสร้างความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเด็นด้านความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในองค์กร ตลอดจนการส่งเสริมให้บุคลากรขององค์กรได้พัฒนาผลงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรอีกด้วย

2) ด้านนโยบายที่ชัดเจน พบว่าองค์กรมีการกำหนดให้การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นนโยบายที่ชัดเจน เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการจัดทำกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์เพื่อถ่ายทอดไปสู่แผนงานหรือกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเป็นระบบ โดยจะเห็นได้จากการที่องค์กรได้ผนวกประเด็นด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและความยั่งยืนไว้ใน วิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (Mission) ซึ่งถือเป็นทิศทางและเป้าหมายสูงสุดในการดำเนินงานขององค์กร รวมทั้งยังได้กำหนดเป็น ค่านิยมองค์กร (Corporate Value) และวัฒนธรรมองค์กร (Corporate Culture) โดยการกำหนดนโยบาย

และแผนงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่ชัดเจนจะต้องมีความสอดคล้องกับนโยบายและกลยุทธ์ทางธุรกิจขององค์กร มีการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายใน และวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กรอย่างรอบด้าน ทั้งนี้เพื่อให้นโยบายและแผนงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่กำหนดขึ้นเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม รวมทั้งมีส่วนในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

3) ด้านทรัพยากร พบว่าองค์กรและภาคีเครือข่ายมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนทรัพยากรในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ได้แก่ (1) ทรัพยากรทางการเงิน คือการสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งแต่ละองค์กรจะมีนโยบายการสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ อาทิ วิสัยทัศน์ของผู้นำองค์กร นโยบายของบริษัทแม่ สภาพทางเศรษฐกิจขององค์กร ความรุนแรงและความเร่งด่วนของปัญหาในแต่ละปี เป็นต้น (2) ทรัพยากรทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม คือการสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมขององค์กรเพื่อใช้ในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งการสนับสนุนด้านการวิจัยและพัฒนาเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรให้สามารถตอบสนองต่อสภาพปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น และ (3) ทรัพยากรที่เป็นผลิตภัณฑ์หรือปัจจัยการผลิตขององค์กร คือการสนับสนุนด้านผลิตภัณฑ์หรือผลผลิต ปัจจัยทางการผลิตหรือทรัพยากรทางการจัดการ รวมถึงสิ่งที่เหลือจากกระบวนการผลิตขององค์กรเพื่อนำไปสนับสนุนและต่อยอดการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในด้านต่าง ๆ และ (4) ทรัพยากรมนุษย์ คือการที่องค์กรมีบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งการมีบุคลากรที่มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่หลากหลาย โดยองค์กรได้อาศัยความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ดังกล่าวไปพัฒนาการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

4) ด้านผู้รับผิดชอบหลัก พบว่าองค์กรมีการกำหนดโครงสร้างองค์กรให้มีหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่หลักในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและด้านความยั่งยืน โดยแต่ละองค์กรจะมีรูปแบบโครงสร้างการบริหารงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับบริบทขององค์กร โดยปรากฏใน 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) รูปแบบฝ่ายงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมหรือฝ่ายงานด้านความยั่งยืนขององค์กรเพื่อรับผิดชอบงานในด้านดังกล่าวโดยตรง (2) รูปแบบคณะกรรมการหรือคณะทำงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่มาจากฝ่ายงานต่าง ๆ โดยมีผู้บริหารสูงสุดขององค์กรเป็นประธาน และ (3) รูปแบบผสม คือการดำเนินการทั้งในรูปแบบฝ่ายงานและรูปแบบคณะกรรมการหรือคณะทำงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ผลการวิจัยยังชี้ว่าการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรให้ประสบความสำเร็จและสามารถตอบสนองต่อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลัก รวมทั้งการมีบุคลากรเฉพาะด้านความรับผิดชอบต่อสังคมประจำโรงงานเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการงานด้านความ

รับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ตลอดจนทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกองค์กรเพื่อให้การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรประสบผลสำเร็จและเป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

ปัจจัยภายนอกองค์กร

1) ด้านภาคีเครือข่าย พบว่าการได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขององค์กร อาทิ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคธุรกิจ องค์กรภาคประชาสังคม สถาบันการศึกษา องค์กรที่เป็นพันธมิตรทางธุรกิจ องค์กรระหว่างประเทศ ลูกค้า ผู้ถือหุ้น ตลอดจนประชาชนและชุมชนโดยรอบ ผ่านการให้การสนับสนุนในด้านองค์ความรู้ ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ช่วยให้การดำเนินงานตามแผนงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมบรรลุเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น องค์กร 17 ใช้แนวคิด “บวร” คือการร่วมมือกันระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน มาขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมผ่าน โครงการธนาคารปุม้า ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างองค์กร สำนักงานการวิจัยแห่งชาติและชุมชน ที่สร้างผลกระทบเชิงบวกต่อชุมชนในด้านการสร้างอาชีพ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน เป็นต้น

2) ด้านมาตรฐานและแนวปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่ามาตรฐานหรือแนวปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่กำหนดขึ้นโดยหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแล ตลอดจนหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริม ตรวจสอบ และให้การรับรองการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ทั้งหน่วยงานในประเทศและต่างประเทศ อาทิ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ธนาคารแห่งประเทศไทย องค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization: ISO) และองค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) เป็นต้น โดยมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่กำหนดขึ้นดังกล่าวได้ถูกนำมาเป็นกรอบหรือแนวทางในการดำเนินงานและการรายงานผลการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ที่มุ่งตอบสนองต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องและตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม นอกจากนี้การดำเนินงานตามมาตรฐานและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องยังช่วยให้การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และสร้างให้เกิดการยอมรับ (License to Operate) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้บริโภคและนักลงทุนอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรมที่เป็นกรณีศึกษาสอดคล้องกับเกณฑ์รางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้ง 4 หมวด โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการดำเนินการในมิติที่เกี่ยวข้องกับด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการพัฒนาสังคมและการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในและนอกกระบวนการดำเนินงานขององค์กร รวมทั้งยังสะท้อนผ่านกิจกรรมหรือโครงการที่เป็นต้นแบบเชิงนวัตกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่ยั่งยืนที่ได้นำเสนอไปข้างต้น ทั้งนี้ด้วยองค์กรที่เป็นกรณีศึกษาเป็นองค์กรภาคอุตสาหกรรมที่กระบวนการดำเนินงานย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนต่อชุมชนและสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะส่งผลกระทบต่อชุมชนที่อยู่รอบ ๆ บริเวณที่ตั้งของกิจการ ซึ่งการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรตามเกณฑ์ดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคปัจจุบัน ที่มุ่งตอบสนองต่อประเด็นการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งยังมุ่งตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ ขององค์กร นอกจากนี้การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมตามกรอบดังกล่าวยังช่วยส่งเสริมความเป็นเลิศ สร้างให้เกิดคุณค่าร่วม (Shared Value) และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กร รวมทั้งมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการที่ได้ศึกษาและอธิบายถึงแนวทางในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมให้ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ดังเช่นการศึกษาของ Hamidu et al. (2015) ได้อธิบายถึงพัฒนาการของการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยได้สรุปถึงลักษณะสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในยุคใหม่ ไว้ว่าเป็นการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะเป็นกลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขัน (Competitive Strategy) ให้กับองค์กร รวมทั้งเป็นการดำเนินการเพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อม และเพื่อขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รวมทั้งเป็นการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใสและสำนึกรับผิดชอบต่อ เช่นเดียวกับ Department of Social Development and Welfare (2019) ที่ได้อธิบายถึงการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในปัจจุบัน หรือเรียกว่าการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (CSR for Sustainable Development) ว่าประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การดำเนินงานที่อยู่บนรากฐานของธรรมาภิบาล 2) การบูรณาการเข้าไปในกระบวนการดำเนินงานขององค์กร (CSR in Process) โดยพิจารณาห่วงโซ่มูลค่าและผลกระทบที่เกิดขึ้นของธุรกิจ 3) กระบวนการมุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ที่องค์กรบูรณาการจากนโยบายสู่การปฏิบัติ 4) การมุ่งเน้นนวัตกรรมสังคมที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์และออกจากรูป

การดำเนินงานแบบเดิม และ 5) การขับเคลื่อนร่วมกับภาคีเครือข่าย และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคสังคมที่จะช่วยหนุนเสริมการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ให้เกิดความยั่งยืน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Samakeetham (2021) ที่ได้อธิบายถึงบทบาทขององค์กรธุรกิจในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนว่าจะต้องดำเนินการผ่านการทำโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร รวมทั้งผ่านกระบวนการสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อจัดการความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างองค์กรธุรกิจกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ นอกจากนี้องค์กรยังจะต้องนำเครื่องมือทางการบริหารอันเฉพาะเจาะจงมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมและจริงจัง อาทิ การดำเนินการตามมาตรฐานระบบการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และมาตรฐานสากลว่าด้วยการจัดการด้านแรงงาน เป็นต้น ซึ่งการดำเนินการตามมาตรฐานดังกล่าวขององค์กรธุรกิจย่อมจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนในที่สุด

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่าปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ประกอบด้วย ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์กร สำหรับปัจจัยภายในองค์กร ได้แก่ ด้านผู้นำองค์กร ด้านนโยบายที่ชัดเจน ด้านทรัพยากร และด้านผู้รับผิดชอบหลัก ส่วนปัจจัยภายนอกองค์กร ได้แก่ ด้านภาคีเครือข่าย และด้านมาตรฐานและแนวปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนักวิชาการในอดีตที่มุ่งค้นหาปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรในบริบทที่แตกต่างกันหลายด้าน เช่น การศึกษาของ Colovic et al. (2019) ที่ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ได้แก่ ปัจจัยด้านค่านิยมและความเชื่อขององค์กร ปัจจัยด้านความสัมพันธ์กับชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งปัจจัยด้านความปรารถนาในอันที่จะปฏิบัติตามกฎหมายขององค์กร เช่นเดียวกับการศึกษาของ Zahidy et al. (2019) ที่พบว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ได้แก่ ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการเงิน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง ปัจจัยด้านทักษะการบริหารและการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ปัจจัยด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ปัจจัยด้านการให้การศึกษาและการฝึกอบรมพัฒนาพนักงานในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ปัจจัยด้านประสิทธิภาพในการสื่อสารด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร และปัจจัยด้านโครงสร้างองค์กร

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นสาระสำคัญและแนวปฏิบัติในการดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรตามเกณฑ์รางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้ง 4

หมวด โดยการดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรจนได้รับรางวัล
อุตสาหกรรมดีเด่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุน
การดำเนินงานที่สำคัญทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์กรที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างบูรณาการ
ซึ่งจะมีส่วนในการส่งเสริมและสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายความยั่งยืนของโลก สรุปได้ดัง
ภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

สรุป

การดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับรางวัล
อุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม ระหว่าง พ.ศ. 2561-2565 ทั้ง 17 องค์กร สะท้อน
ความเป็นเลิศในการดำเนินงานทั้ง 4 มิติ ที่สอดคล้องกับเกณฑ์รางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความ
รับผิดชอบต่อสังคม คือ 1) การได้รับมาตรฐานระบบการรับรองด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) ความรับผิดชอบต่อ
สังคมในกระบวนการดำเนินงานของธุรกิจ 3) ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจกับชุมชนโดยรอบ และ
4) กิจกรรมหรือโครงการที่เป็นต้นแบบเชิงนวัตกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่ยั่งยืน ทั้งยังมีส่วนใน
การส่งเสริมและสนับสนุนยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายความยั่งยืนของโลก โดยองค์กรเหล่านี้มีปัจจัย
ร่วมที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานสู่ความเป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ผ่านการสนับสนุนจากผู้นำ
องค์กร การกำหนดนโยบายที่ชัดเจน การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม การกำหนดผู้รับผิดชอบหลัก
ตลอดจนการร่วมมือกับภาคีเครือข่าย และการปฏิบัติตามมาตรฐานและแนวปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อ
สังคมทั้งในระดับประเทศและระดับสากล

ผลการวิจัยนี้จึงเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการในการสร้างองค์ความรู้และแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ
ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคอุตสาหกรรม และยังเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

ภาคอุตสาหกรรมและองค์กรธุรกิจอื่น ๆ ในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความเป็นเลิศในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เพื่อให้การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน องค์กรภาคอุตสาหกรรม หรือองค์กรธุรกิจอื่น ๆ ควรนำเกณฑ์รางวัลอุตสาหกรรมดีเด่นประเภทความรับผิดชอบต่อสังคม มาเป็นกรอบในการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ ตลอดจนกิจกรรมหรือโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

2) องค์กรควรให้ความสำคัญกับการสร้างระบบนิเวศที่สนับสนุนความเป็นเลิศในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร โดยเริ่มตั้งแต่ปัจจัยภายในองค์กร คือผู้นำองค์กรที่จะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าวผ่านการกำหนดเป็นนโยบายที่ชัดเจน มีการสนับสนุนด้านทรัพยากร ตลอดจนกำหนดหน่วยงานและผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร รวมทั้งการให้ความสำคัญกับปัจจัยความสำเร็จภายนอกองค์กร กล่าวคือการอาศัยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายขององค์กรในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และการนำมาตราฐานและแนวปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่กำหนดโดยองค์กรระหว่างประเทศและองค์กรในประเทศไทยมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับ ตลอดจนเพื่อสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม รวมถึงเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับองค์กร

3) หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแล หรือทำหน้าที่ในการส่งเสริมการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร อาทิ กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ และธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นต้น สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปกำหนดเป็นแนวทางในการส่งเสริมการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร รวมถึงการประยุกต์ใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินหรือตัดสินรางวัลอุตสาหกรรมดีเด่น ประเภทความรับผิดชอบต่อสังคมในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

องค์ความรู้ใหม่ของการวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยในการศึกษาการดำเนินงานที่เป็นเลิศด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร โดยการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุและผลลัพธ์ผ่านระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ

References

- Carroll, A. B. (1979). A three-dimensional conceptual model of corporate performance. *The Academy of Management Review*, 4, 497–505. <https://doi.org/10.5465/amr.1979.4498296>
- Colovic, A., Henneron, S., Huettinger, M. & Kazlauskaitė, R. (2019). Corporate social responsibility and SMEs: Evidence from a transition and a developed economy. *European Business Review*, 31(5), 785–810. DOI:10.1108/EBR-01-2017-0022
- Dartey-Baah, K., & Amoako, K. G. (2021). Global CSR, drivers and consequences: A systematic review. *Journal of Global Responsibility*, 12(4), 416–434. <https://doi.org/10.1108/JGR-12-2020-0103>
- Ministry of Industry. (2022). *The Criteria for the Prime Minister's Industry Award in Corporate Social Responsibility 2022*. <https://industryaward.industry.go.th>
- Department of Industrial Works. (2023). *Industrial factory information for officials*. <http://reg.diw.go.th/executive/thailand3.asp>.
- Department of Social Development and Welfare. (2019). *Report about promoting social responsibility in Thailand's business sector in 2019*. Department of Social Development and Welfare, Ministry of Social Development and Human Security.
- Hamidu, A., A., Haron, H., & Amran, A. (2015). Corporate social responsibility: A review on definitions, core characteristics and theoretical perspectives. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 6(4), 83–95. DOI:10.5901/mjss.2015.v6n4p83
- Kotler, P., & Lee, N. (2005). *Corporate social responsibility: Doing the most good for your company and your cause*. Wiley.
- Nonthathorn, P. (2016). *Corporate social responsibility management: Creating sustainable competitive advantage*. Social Enterprise Leadership Center, Kasetsart University.
- Samakeetham, S. (2021). *Good governance and corporate social responsibility* (2nd ed.). National Institute of Development Administration.
- World Economic Forum. (2023). *The global risks report 2023*. https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf
- Zahidy, A. A., Sorooshian, S., & Hamid, Z. A. (2019). Critical success factors for corporate social responsibility adoption in the construction industry in Malaysia. *Sustainability*, 11(22), 1–24. <https://doi.org/10.3390/su11226411>